

door de capitulatie in een toestand beland waarin men zich, hoe vaag ook, bedreigd voelde: bedreigd door de Duitsers en door de NSB. Vergde dat niet een gemeenschappelijke afweer?

Zowel de voorstanders van een nieuwe *eendracht* als die van een nieuwe *eenheid* beantwoordden die vraag bevestigend – maar dan gingen hun wegen uiteenlopen. De voorstanders van eendracht gingen er van uit dat de natie, samengesteld als zij nu cenmaal was uit groeperingen met verschillende beginselen, juist in die beginselen haar kracht zou vinden, zeker als het er op aankwam, zich tegen de nationaal-socialistische ideologie te verzetten; men moest de historisch gegroeide organisaties, al hun misschien irriterende verscheidenheid ten spijt, dus niet opheffen – men moest ze bundelen: samenbrengen in federatieve verbanden; die verbanden zouden stuk voor stuk een defensief front kunnen vormen. Brede samenwerking was dus wel wenselijk, doch met handhaving van de identiteit der partners.

De voorstanders van een nieuwe *eenheid* wilden wezenlijk verder gaan. Zij meenden dat al die organisatorische gescheidenheden hun tijd gehad hadden en in de situatie waarin men was komen te verkeren, hun zin en betekenis hadden verloren. Nederland moest een geheel nieuw begin maken: wilde men gezagsoverdracht aan NSB'ers voorkomen, wilde men in de strijd die zich zou gaan aftekenen, eventueel ook bij de bescherming van Nederlandse belangen in een door Duitsland gedomineerd Europa, zo sterk mogelijk staan, dan moest dat zijn in de vorm van nieuwe eenheidsorganisaties met een duidelijk 'Nederlandse' signatuur. Dat betekende dus een breuk met het verleden; voorstanders van de nieuwe eenheid zagen daar geen nadeel in doordat zij het vertrouwen koesterden dat alleen al uit het feit dat men allen tezamen Nederlander was, een nieuwe bezieling zou ontstaan, sterk genoeg om de nationale identiteit van Nederland te handhaven. Zij die niet verder wilden gaan dan tot het bevorderen van eendracht, zagen daarentegen aan die eenheid gevaarlijke kanten vastzitten: speelde men de Duitsers niet in de kaart door zelf te vernietigen wat historisch gegroeid was? Beroofde men de Nederlanders niet van een wezenlijk deel van hun geestelijke weerstandskracht indien men de organisaties ophief die zij vanuit die weerstandskracht opgebouwd hadden? Moest men niet vrezen dat men juist door de vorming van eenheidsorganisaties een eventuele machtsoverdracht aan NSB'ers vergemakkelijkte? En moest men niet óók aannemen dat die eenheidsorganisaties, zodra zij voor concrete politieke vraagstukken geplaatst werden, een innerlijke verdeeldheid zouden gaan vertonen die verdacht veel op de oude verscheidenheid leek?

Hoe dat zij – het streven naar een nieuwe eendracht dan wel eenheid ging zich kort na de capitulatie op tal van terreinen manifesteren. Wij maakten